

Катта аканинг ҳаққи отанинг боласига бўлган ҳаққи кабидир

09:03 / 17.04.2021 3498

Саъид ибн Амр ибн Оссадан ривоят қилинади:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«Ака-укаларнинг каттасининг кичигидаги ҳаққи отанинг боласидаги ҳаққи чадир», - дедилар».

Хусайн Марвазий ривоят қилган.

Катта аканинг укаларидаги ҳаққи отанинг боласига бўлган ҳаққи кабидир. Шунинг учун оиласда ота вафот этиб кетса, катта ўғил бошлиқ бўлиб қолади. Бошқа фарзандлар – унинг укалари, сингиллари, ким бўлса ҳам, отага қандай итоат қилган бўлсалар, катта акага шундай итоат қилишлари керак.

Чунки буни Расули Акрам соллаллоҳу алайҳи васаллам айтиб турибдилар. Катта аканинг ҳаққи отанинг болага бўлган ҳаққи каби эканини яхши

билишимиз зарур.

Бинобарин, отага оқ бўлишдан сақлангандек, катта аканинг ҳам дилини оғритиб қўйишдан эҳтиёт бўлиш, унинг иззат-ҳурматини ўрнига қўйиш укаларга, сингилларга лозимдир.

Мусулмонларда бу ҳадиси шарифга яхши амал қилиб келинган. Оилаларда отадан кейин катта ака бошлиқ бўлиб қолган. Уни укалари отанинг ўрнида ҳурматлаганлар ва унга итоатда бўлганлар.

هُلْلَةِ صَبَّنْ لَهُ نَعْلَةِ اَقْنَعْ لَهُ مَلَأْنَبَ دَمْحُمْ نَعْ
آبَ حَرَمَ اَلْأَقْمُثُ اَهَادَرَ اَهَطَسَبَفَ اَهَتَعَصَرَ اَهَرَئَطَ مَلَسَ وَهَيَلَعَ
يَزَوْرَمْ لَهُ سُحْمَاءَرَ وَهَيَلَعَ اَهَسَلَجَ اَهَمُثَ، يَمَأَبَ

Мұхаммад ибн ал-Мунқадир розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ҳузурлариға у зотни эмизган аёл келди. Шунда у зот ридоларини ерга ёзиб:

«Марҳабо, онажон!» деб, уни ридолари устига ўтириғиздилар».

Хусайн Марвазий ривоят қилган.

Демак, аёл факат эмизган бўлса ҳам, ўша эмизган онасининг ҳаққи түкқан онанинг ҳаққидек бўлар экан. Расули Акрам соллаллоҳу алайҳи васаллам ўзларини эмизган аёлни «онам» деб атаганлари, келганларида ўринларидан туриб, ҳурмат-иззат қилганлари, ўзларининг кийимлари – ридоларини тўшаб, ўшанинг устига ўтқазиб, ҳурмат кўрсатганлари мана шунга далолат қиласди.

هَكُمْ اَلْأَقْرَبُ اَنَمْ، هَلْلَهُ اَلْأَقْرَبُ اَنَمْ بَيْلُكْ نَعْ
هَأَوْرُ، هَلْلُوْصَوْمُ، هَرَجَوْبَجَأَوْ، هَقَّهَأَوْ، هَكَّهَأَوْ
هَبَّهَأَلَّا، يَفِّهَأَلَّا

Кулайб ибн Манфаъадан ривоят қилинади:

«Бобом: «Ё Расулаллоҳ, кимга яхшилик қиласай?» – деди.

«Онангга, отангга, опа-синглингга, ака-уканнга ва улардан кейин келадиган яқинларингга, вожиб ҳақдир ва силаи раҳмдир», – дедилар».

Бухорий «Адаб»да ривоят қилган.

Демак, онага, отага, ака-ука, опа-сингилларга, бошқа қариндошларга силаи раҳм, яхшилик қилиш, муҳтож бўлса, ёрдам бериш, ҳожатини чиқариш, нафақа бериш ҳар бир мўмин-мусмон учун вожиб амал ҳисобланади, буни қилмоғи лозим ва лобуддир.

Ушбу бобдаги силаи раҳмга оид саноқли ривоятларни оладиган бўлсак ҳам, оламга татийдиган таълимотларга эга бўламиз. Чунки оламнинг ҳеч қаерида қариндошлиқ алоқалари ҳакида динимиз таълимотичалик бирорта таълимот учратмадик ва учратган одамнинг хабарини ҳам эшитмадик.

Эҳтимол, керакли таълимотларнинг йўқлиги ёки етишмаслигидан бўлса керак, дунёда қариндошлиқ ҳақларининг шафқатсиз равишда поймол қилинишига гувоҳ бўлмоқдамиз. Баъзилар силаи раҳм ўрнига қариндошларига душманлик қилишни ўзларига рано кўрмоқдалар. Ака-ука, опа-сингил, амма-хола, амаки-тоғалар ўртасида бир-бирига меҳрибонлик ўрнини шафқатсизлик эгаллаб олмоқда.

Инсоният номига доғ, шаънига ор бўлаётган бу каби шармандаликларни тугатиш учун Аллоҳ таолонинг дини - Ислом таълимотларини пухта ўрганиб, уларга амал қилишга ўтиш зарурдир.

Фақат Ислом бу масалани ўз ўрнига қўйган ва мақомига етказган. Қариндошлиқ ҳаққини инсон ҳуқуқларининг юқори поғонасига кўтарган. Ҳақиқатдан ҳам, қариндошининг ҳаққини адo қилмаган кимса бошқаларнинг ҳаққини адo қилмаслиги турган гап.

Аллоҳнинг мукаммал ва боқий дини - Исломда қариндошлиқ алоқасини ўз ўрнига қўйиш орқали бошқа инсонларнинг ҳам ҳаққини адo этиш даражасига ўтилади.

Бошқа масалалар қатори, бу масалада ҳам дунё ва охират ёнма-ён қўйилган. Қариндошлиқ алоқасини жойига қўйган банда дунёю охират саодатига мушарраф бўлади. Аксинча, қариндошлиқ алоқаларида нуқсонга йўл қўйган одам дунёю охират баҳтсизлигига йўлиқади.

Инсоният баҳтини таъминловчи Ислом таълимотидан баҳраманд бўлишга ҳаракат қилайлик. Ислом маданиятининг дурдоналаридан бўлган қариндош-уруғчилик алоқаларини мустаҳкамлайлик, динимиз бизга берган имтиёздан унумли фойдаланайлик.

«Бахтиёр оила» китоби асосида тайёрланди